

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De Fontibus Doctrinae moralis. II. De praecipuis
ejusdem Fundamentis. III. De Peccatis. IV. De Legibus. V. De summario
dilectionis Praecepto. VI. De primo decalogi Praecepto. VII. De secundi
decalogi Praecepto

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Sectio I. De fide, & vitiis oppositis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53562](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53562)

SECTIO I.

DE

FIDE, ET VITIIS OPPOSITIS.

CAPUT I.

Fidei notio, divisio, ac necessitas.

Fides in genere est assensus nostri intellectus, propter auctoritatem attestantis. Fides pro in *Theologica*, de qua hic agimus, est supernaturalis, ac firmus assensus in res, quas Deus unquam prima veritas revelavit. Definita hic fides actualis est; habitualem ut describas dicito, quod sit virtus *Theologica* seu habitus supernaturalis inclinans ad firmiter assentiendum omnibus, a Deo revelatis, propter infallibilem veritatem revelantis. Aliam fidei descriptionem sanctus Paulus tradit, cum ait: *Est autem fidei sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium (Hebr. 11.)*. *Substantia* dicitur fides; quia est primum fundamentum ad sperandam beatitudinem: *argumentum* vero, sumendo causam pro effectu; quia fides est firmus assensus, qui alias argumentis obtinetur. Vid. sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 4. *art.* 1.

Fidei itaque divinæ *objectum* omnes illæ res sunt, quas Deus revelavit, & inter quas Deus ipse qua Author gratiæ, & gloriæ primatum
Godeau *Theol. Mor. Pars I.* D d tenet,

tener, propter quod fides *Theologica* dicitur cum autem res istæ solo rationis naturalis lumine cognosci numquam potuissent, divinæ revelationis, ac gratiæ lumen præcederet, necessum fuit, hancque ob causam fides *supernaturalis virtus* vocatur.

Fidei *motivum* est auctoritas Dei revelantis, quæ ex illius infinita sapientia, & veracitate quodammodo coalescit. Quia infinite sapientis, & omniscius Deus falli non potest: quia infinite *verax* fallere nec vult, nec potest; quia aliter prima ac essentialis veritas non esset. Hinc est quod Deus *firmum*, ac indubitatum fidei assensum a nobis requirat. Quas enim ipse revelavit, veritates sua certitudine omnes hominum assertiones, omnesque naturales scientias longe exsuperant (a).

Fides, quæ caritatem sibi contubernalem in anima habet, *formata*; quæ caritatis consortio destituitur, *non formata*, seu *informis* nuncupatur. Qui omnibus aut pluribus propositis

(a) Hac de re Innocentius XI. anno 1679. sequentes damnavit propositiones: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam meretur pondus rationum ad assensum impellentium* est n. 19. *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat, supernaturalis*, est n. 20. *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem statim cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidat, ne non sit locutus Deus.* 21. *Item: Fides lata dicta, ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit* est n. 23.

fidei articulis assentitur, assensum *explicitum*; qui aliquibus principalioribus assentitur, cæteris utcumque contentis, vel connexis assentiri paratus, assensum fidei quoad non expressa *implicitum* dedisse reputatur. Quisquis fidem, quam mente tenet, exterius manifestat, actum fidei externum ponit, qui ore factus *confessio*; opere completus *professio* vocatur.

Verum fidei exstat præceptum. Qui non crediderit, condemnabitur (*Marc. ult.*). Et: Sine fide impossibile est placere Deo (*Hebr. 11.*). Tam multi, tamque clari in sacris litteris de fidei obligatione textus occurrunt, ut ipsa veluti in meridie cæcutiat, qui eandem non videat (*a*).

De tempore, quo præcepto huic satisfieri debet, nec ipsi Doctores concordant. Infidelem, quamprimum ipsi fidei mysteria sufficienter proposita sunt, ad assensum, ac explicitum fidei actum teneri, vix ullus catholicorum negat. Puerum ex parentibus orthodoxis natum, discretionis anno inchoato ad eliciendum fidei actum obligari multi ex sancti Thomæ doctrina deducunt. Imo fidei obligationem sæpius per vitam, & intra annum stringere graves Theologi probant, fidemque, iisdem fere, quibus caritatem, circumstantiis renovandam esse monent (*b*).

Fidei

(a) Hinc inter propositiones ab Innocentio damnatas etiam hæc, num. 16ta legitur: *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.* Vid. Not. pag. 354.

(b) Sicut caritatis, ita & fidei præceptum pene in medio tollere nonnulli Moralistæ sunt ausi, quorum teme-

Fidei præceptum partim affirmativum, partimque negativum est. In quantum affirmativum est, ad assensum nædum internum, sed & actus quosdam externos, puta symboli recitationem, eorumdem sacramentorum participationem, significandam cum membris & Ecclesie capite unionem &c. certis in circumstantiis, prout diximus, quosvis fideles obligat; in quantum autem negativum est, Christi, fidei, vel unius tantum articuli negationem sive internam sive externam pro quocumque temporis puncto prohibet. Qui me negaverit (ait Christus *Matth. 10.*) *coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.* Ad quæ sanctus Apostolus respiciens ait: *Si negaverimus, & ille negabit nos (2. Timoth. 2.).* Peccaret proinde qui publica auctoritate de fide interrogatus Christianum vel catholicum se negaret; imo si privata persona de religione quæsitus negaret eam absque peccato numquam potes; utut fidem rectam in mente retineas; quia mendacium in re gravi committeres; attamen si silentio, vel æquivoco responso, quam intus geris, fidem occultes, aut nugacis interrogatoris curiositati illudas, vix ullus te peccati condemnabit, nisi forsan tuo ex silentio &c. illi, qui adsunt, scandalum sumerent.

Recte

temeritati sententiam Innocentius dixit, illas proferens propositiones: *Satis est actum fidei semel in vita elicere. n. 17.* Et: *Sufficit illa Mysteria (Trinitatis, & Incarnationis) semel credidisse. n. 65.*

Rectæ fidei negatio nonnumquam indirecte contingit, dum nempe quis cæremoniis, vestibus, aut aliis quibusdam signis utitur, quæ non mere civilia sunt, sed sectam unam ab aliis distinguunt. Non igitur licet Mahumetis imaginem in pectore gestare, turcica vel judaica convenicula frequentare; calvinianam communionem adire &c. quia hæc hisque similia solis ejusmodi sectarum professoribus competunt (a).

Supposito jam fidei præcepto; quænam ab omnibus explicite credenda sint; ultra inquiritur. Ad quæstionem istam sanctus Paulus responder, dum ait: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit (Hebr. II.).* Deum igitur seu principium nostrum ac finem, creatorem, & conservatorem, qui boni retributor, ac mali vindex erit, credere tenemur, sicut jam omnes ab Adamo descendentes tenebantur (b).

Post

(a) Ritus sinenses, quos nonnulli Missionarii tamquam mere civiles, ac politicos diu tolerarunt, tandem modo religioso Confucio &c. exhibitos esse Clemens XI. maturum post examen cognovit, ac damnavit die 19. Martii 1715. Damna- ta quoque ab Innocentio XI. hæc propositio: *Si quis a potestate publica interrogatur; fidem ingenuè confiteri ut Deo & fidei gloriosum consulo, tære ut peccaminosum per se non damno. n. 19.*

(b) Contrarium denuo hac in propositione Innocentius damnavit: *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediæ, non autem explicita Remuneratoris, nempe æterni. num. 22.*

Post Evangelii promulgationem sufficientem insuper explicitam de sanctissima Trinitate fidei omnino necessariam esse potior Theologorum pars docet, suamque sententiam præmissis illis Christi verbis fundat: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti (Matth. ult.)*. Incarnationis quoque mysterium ab omnibus Christianis explicite credendum esse, probabilius datur. *Hæc est vita æterna (inquit Joannes 1. Epi. cap. 17.) ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti, Jesum Christum, Idem sanctus Paulus confirmat dicens: Non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem in Jesu Christi (Gal. 2.)*; cum enim Jesus Christus Deus homo & fidei, & salutis nostræ auctor sit, explicitum ac præcipuum fidei objectum oportet. Non igitur absolutionis capaces sunt; qui quomodocumque hæc ignorant. Vid. pag. 210. (a).

(a) Vincibili horum mysteriorum ignorantia absolutionem impediri, ex hac propositione damnata inter Innocentianas 64ta patet: *Absolutionis incapax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi*. Eadem incapacitatem ex ignorantia quoque invincibili sequi melior Theologorum pars tuetur, quorum ratio & auctoritas opinionem oppositam saltem dubiam reddit. In dubiis autem tutius eligendum esse supra (pag. 37.) demonstratum est. Unde si pœnitentem tali sive vincibili

Præter hæc, qui inter Christianos sunt educati, adhuc omnia in symbolo Apostolorum contenta distincte credere tenentur, ut rudis quorundam memoria ordinate illa capere, ac referre non possit. Orationis quoque dominicæ petitiones, decalogi præcepta, sacramentorum numerum, suscipiendique modum, Ecclesiæ statuta & alia in catechesi puerorum contenta capita scire obligatur, in quantum nempe cuiuscumque capacitas, ac discendi opportunitas permiserit. Unde fides magis explicita in adulto quam puero, distinctior in cive, quam villico, explicatior in docto, quam rudi exigitur. Hinc est, quod eruditi, antequam ad gradus aut alia munia promoventur; fidem orthodoxam secundum omnem extensionem profiteri debeant; qua in professione multa continentur, quæ rudioribus vix secundum nomen sunt nota (a). Crassam horum ignorantiam ubi

sive invincibili ignorantia laborantem deprehendas, non modo ante absolutionem instruere, sed & ad omnes, quas tali in ignorantia probabilius invalide peregit, confessiones repetendas eundem hortari, imo adstringere debes.

(a) Hæc necessitate præcepti; illa nempe Remuneratoris, Trinitatis &c. mysteria necessitate *medii* explicite ab omnibus sunt credenda, ita ut homo, qui Deum Remuneratorem etiam invincibiliter ignorat, salutem consequi non possit. In casu, quo in duos pœnitentes incideres, quorum unus ea, quæ necessitate *medii* sunt credenda, invincibiliter ignoraret, alter necessitate præcepti credenda invincibiliter quoque nesciret. Hunc secundum breviter instructum absolvere debes, nisi

ubi confessarius in aliquo deprehendit, vel instruere, vel usquedum ista didicerit, absolutionem differre debet, præsertim si poenitens de sua obligatione admonitus, oblatam sæpius recipiendæ instructionis neglexerit occasionem. *Vid. pag. 216.*

CAPUT II.

Infidelitatis notio, & species subjiciuntur.

Fidem quovis peccato subverti tum antiqui quædam, tum recentiores hæretici docuerunt, quibus novissimum Tridenti celebratum Concilium anathema dixit (*Sess. 5. can. 5.*) Sanctus enim Apostolus ad Corinthios scribit: *Si habuero omnem fidem, caritatem autem non habuero, nihil sum (Ep. I. cap. 13.).* Ubi fides absque caritate subsistere posse aperte supponit. Tandiu enim fides in homine manet, quamdiu ejusdem intellectus revelatis propter Dei reverentis veracitatem assentitur, qui assensus solus infidelitatis, non alio quovis tollitur vel imputatur peccato.

forfan ob aliud motivum differenda absolutio videatur: primum vero ab iis quæ immediate confessus est, peccatis solvere non potes, nisi etiam illa, de quibus toto ignorantia tempore se accusavit, iterato clavibus subjicere, ac de iis poenitere velit; quia pro toto illo temporis tractu sicut salutis, ita & validæ absolutionis ob defectum incapax fuit. Hæcque differentia in eo confessariis probe est notanda.

Infidelitas itaque fidei carentia est, & in negativam, privativam, ac positivam dividitur. Infidelitas *negativa* est carentia fidei in eo, qui nihil umquam de fide audivit: *privativa* est carentia fidei in eo, qui fidei præcones audire recusat, vel auditis assentiri recusat, utut errorem contrarium positive non tueatur: *positiva*, seu contraria est carentia fidei in eo, qui sufficienter de fide audivit, ita tamen ut nædum assensum denegeret, sed eam insuper impugnet, atque errorem contrarium propugnet. Variæ infidelitatis species dantur. Præcipuæ sunt *Paganismus*, qui est error contra utrumque testamentum: *Judaismus*, qui est error contra novum testamentum; & *Hæresis*, quæ ab uno vel pluribus novi testamenti dogmatibus aberrat. Ad hanc Apostasia a fide; ad unum ex illis Mahumerismus, & si quæ aliæ sunt, reduci possunt sectæ.

Infidelitas negativa peccatum non est, quia omnino involuntaria. Unde Apostolus ait: *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* (Rom. 10.) Et Christus: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent* (Joan. 15.). Est tamen effectus peccati originalis, vel etiam actualis; hinc, qui pereunt, infideles non propter negativam infidelitatem, sed propter originale nondum remissum, & actualia peccata per vitam commissa pereunt (a).

Infideli-

(a) Hac in materia lapsus est Bajus Lovaniensis Doctor, ac Professor, cujus propterea propositio

Infidelitas sive privativa, sive contraria peccatum grave est; quia fidei præcepto adversatur ac grandem Deo revelanti injuriam infert. Unde in Evangelio legitur: *Qui non credit, judicatus est (Joan. 3.)*. Textus alios supra attulimus. Quodsi præfatæ infidelitatis species ad invicem comparentur gravior infidelitas contraria, quam privativa, enormior hæreticis quam paganismus; quia hæreticus fidem quam jam semel veram agnovit, cuique se in baptismo obstrinxit, malitiose deserit, quæ æque gravans circumstantia in pagano non datur.

Fides sicut meritoria, ita & libera esse debet. Unde non armatos, sed omnino sine baculo Christus suos in mundum Apostolos misit. Non igitur armis, vel pœnis ad fidem ampliandam cogi infideles possunt; sed evangelica tuba invitari. Eos tamen, qui Principibus christianis sunt subjecti, ne Evangelii prædicationem impediunt, neve alios, credere volentes, violententer retrahant, aut turbent, quibusvis pœnis compelli posse, sana ratio suadet, & supremæ potestatis jura postulant (a).

tiones numero 79. sanctissimus Pontifex Pius VI. suppresso auctoris nomine damnavit. Præ aliis notandæ hic veniunt sequentes: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia n. 26. Item: Infidelitas pure negotiorum in his, quibus Christus non est prædicatus peccatum est. n. 68.*

(a) Licet infideles Principibus christianis ad ipsam Christi fidem cogendi non sint,

Ritus idololaticos, aliasque supersticiosas ceremonias e sua ditione eliminare, omnibusque inquilinis, ne publice easdem continuent, stricte interdiceri Principis officium est; quia ejusmodi ritus nãdum cum verbo Dei, sed cum ipsa naturali lege pugnant, quam pro viribus veri Princeps tenetur. Nihilominus infideles in quibusdam Christianorum terris pacifice viventes tolerari licite possunt, tum quia conversionis futuræ adest spes; tum quia cautiores in loquendo non minus quam agendo Christianos reddunt. Habitationem, comestionem, lotionem ne Christiani cum Judæis communem habeant, sacri Canones prohibent; eoquod istud infidelium genus præ cæteris Christum blasphemet, & omni, qua potest, via illius Religionem persequatur. Unde vere scripsit, quicumque scripsit: *Felix regnum, e cujus dominiis perpetuo Judæi exurant.*

CAPUT

tamen prædicationem, statis temporibus quiete audiendam, pœnis adigi possunt; talisque pœnalis lex conscientiæ vim non inferret; sed crassam eorum in salutis negotio negligentiam suppleret. Hinc Gregorius XIII. *Constit. 92.* statuit, ut Judæi sub pœna interdicti cum fidelibus commercii &c. ad audiendam singulis hebdomadis christianam concionem ab Episcopis compellantur. Methodus infidelem non baptizatum ad Christianismum convertendi synoptice in eo consistit, ut illi ostendatur. 1. Deum quidquam de se revelare posse. 2. Plura actu revelasse. 3. Peractæ revelationis signa esse Sanctitatem doctrinæ, miracula, miram ac humanas vires excedentem propagationem &c. 4. Hæc signa hodie soli Religioni christianæ competere Vid. pag. 299.

CAPUT III.

Hæresis notio, divisio & pœna.

Hæresis est error seu pertinax dissensio circa fidem in homine qui Christi fidem jam semel suscepit. Definitio ista ex sancto Thoma (2. 2. quæst. 11. art. 2.) est desumpta; qui ipse sanctum Augustinum ita loquentem inducit. *Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquid, primumque sapiunt, si correpti, ut sanum, rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque perniciosa, & mortifera dogmata emendare non volunt, sed defendere persistant; hæretici sunt (l. contra Manich.).* Ex utriusque sancti Doctoris doctrina triplex hæreseos nota deducitur, nempe quod sit 1. error intellectus circa fidei materiam, 2. error pertinax, 3. error in homine christiano, seu tali qui Christi fidem saltem baptismate susceptione est professus.

Pertinacia hæretica potissimum in eo consistit, quod homo baptizatus libere dissentiat ab illi doctrinæ, quam ab Ecclesia orthodoxa omnibus propositam agnoscit, suumque iudicium Ecclesiæ iudicio præferat, non tam rationum pondere, quam perversæ voluntatis affectu trahitur (a). Hinc hæresis labem contrahit, quæ

(a) Fidei mysteria, eo ipso quod in se obscura sunt intellectu non rapiunt, ut ergo hic firmo assensu eisdem adhæreat, pia voluntatis motu interveniat oportet, uti sanctus Thomas (2. 2. quæst. 2. art. 1. ad 3.) advertit. Unde ex opposito

articulum negat, quem in Ecclesia catholica canonizatum novit, licet perverso suo iudicio eundem veluti falsum reprobarit. Si enim ille solum, qui articulo a se reflexe cognito ut vero contradiceret, vel cognito ut falso subscriberet, hæreticis accensendus foret, vix ullus exstitisset, aut futurus hæreticus esset.

Sed dices: Homo calvinianus Ecclesiæ Romanæ infallibilitatem non agnoscit; non igitur mirum, nec pertinaciæ est adscribendum, si hic quosdam ab illa propositos fidei articulos respuat. At causæ pessimæ patrocinaris. Calvinista eadem pœnali cæcitate, qua alias fidei veritates, etiam hanc non agnoscit; sicut ne alias, ita ne hanc quoque præcipuam intellectus credat, mala eorum voluntas impedit. Calvinista Ecclesiæ Romanæ infallibilitatem non agnoscit; sed numquid eam agnoscere facile posset, si prout teneretur, scripturæ testimonia, Patrum documenta &c. rite expendere; si malam voluntatem corrigeret? (a)

Nædum

ut intellectus cuidam erroneo dogmati firmiter assentiatur, *prava voluntatis affectio* seu motio eundem determinet necessum est.

(a) Hic forum Theologicum seu internum a foro juridico rite est distinguendum. *Juridice contumax* declaratur, qui post certum temporis intervallum ac repetitas admonitiones corrigere errorem contempsit. *Theologice contumax* aut pertinax e contra ille censetur qui sciens & volens Ecclesiæ doctrinam vel pro brevi tempusculo rejicit, suumque iudicium altiori submittere renuit.

Nædum qui unum fidei articulum proterve negat, sed & ille, qui de eodem deliberate et positive dubitat tamquam hæreticus in jure habetur (*cap. 1. de Hæret.*). Dubium positivum in eo datur, qui pensatis motivis, pro et contra pugnantibus, actu positivo judicat, et concludit, rem hanc incertam esse, quamvis uti certa credatur in Ecclesia. Qui ita animus est constitutus, judicium suum Ecclesie judicio præhabet, illamque saltem indirecte erroris arguit, qui ipsissimus hæreticorum est mos. Quod si tamen quis de aliqua fidei veritate nullis contrariis motivis, sed ex ignorantia hæsitet, vel libratis utrinque motivis animum alio vertat, suumque judicium suspendat, immunis ab hæresi manet; quia dubium istud negativum, licet periculosum sit satis, atque ad dubium positivum sæpe disponat, pertinacem tamen errorem excludit, adeoque hæreseos malitiam necdum attingit (a).

Hære-

(a) Duplici ex motivo quis suum de rebus fidei suspendere judicium potest. 1. Quia nescit, sitne judicium affirmans, vel negans judicio Ecclesie conformius; unde ne forte erret, ab utroque abstinere. 2. Quia expensis motivis hic & nunc judicare tædet, aliaque hic magis recogitare libet. 3. Quia voluntas ob contraria hæreticorum fundamenta assensus suspensionem imperat. Motivum primum omnino innocuum; secundum periculosum; tertium hæreticum est; quia (ut Antoine recte observat *de virt. Theol. cap. 3. Q. VI.*) ejusmodi dubitans æquivalenter judicat, contraria motiva tantum valere, ut incertam illam fidei veritatem reddant, quamvis ut fide credenda

Hæresis a scholasticis in *materialem* & *formalem* dividitur. Hæc est error in fide, cum pertinacia retentus &c. prout supra est dictum: illa error est in aliqua fidei materia ex ignorantia etiam vincibili proveniens, & absque pertinacia assertus, ut dum simplex rusticus divinitatem animæ locum in Christo habere crederet, hancque Ecclesiæ doctrinam esse persuasum sibi haberet, aliter tamen a suis pastoribus instrui paratus. Ejusmodi hæretici seu potius ignorantes non tantum inter Calvinianos &c. sed etiam inter Catholicos non pauci inveniuntur.

Hæresis quoque interna ab externa: occulta a manifesta, hæcque a notoria caute est distinguenda. Hæresis *interna* est error mentis circa fidem, qui nullo signo externo manifestatur: *externa* signo quodam exteriori ac sufficiente proditur. Quodsi signum istud nullo coram teste, sed solitarius emittas, hæresis externa *occulta*; si coram aliis: hæresis tua *manifesta* erit: si denique hi, qui adfuerunt, testes te tamquam hæreticum ad judicem deferant, tuumque crimen sufficienter probent, jam hæresis tua *notoria*, notorietate facti & juris erit (a).

Cætera

da ab Ecclesia proponatur, sicque æquivalenter judicat, Ecclesiam in rebus fidei infallibilem non esse, illiusque judicio acquiescere non vult, quod commune hæreseos judicium est.

(a) Ab hæresi mere *interna* quilibet approbatus confessarius: ab hæresi *externa* extra mortis articulum locorum Ordinarii, & alii specialiter ab his

Cætera inter peccata hæresis (prout jam supra notavimus) sua malitia eminet, fidei enim lumen, quo prætiosius est nihil, in homine extinguit, eumque in regione dissimilitudinis constitutum longe a Deo removeret. Unde factus Paulus ad Titum scribens ait: *Hæreticum hominem evita, sciens quia subversus est, quod ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus (cap. 3).* Hinc pœnis tum positivis, tum privativis externos in hæreticos Ecclesia animadvertit. Excommunicatio major ipso facto incurfa jam ab Ecclesiæ exordio communis hæreticorum pœna fuit. Præter hæc Clericus de hæresi convictus privatur beneficiis, ac nimium pertinax inventus sæculari extradiatur potestati; Laicus vero si notoria ejusdem hæresis sit, irregularis, infamis, & fisco obnoxius, privatur jure testandi, & in hæreditate succedendi: servi ab ejus eximuntur potestate, tandem sacra exclusus sepultura manet. Iisdem fere pœnis, ac præprimis excommunicationis omnes hæreticorum fautores, defensores, recepti

his designati absolvunt. Ab hæresi vero notoria ad forum contentiosum jam deducta de jure ordinario solus Papa absolvere solet, qui tamen hanc absolvendi potestatem plerisque Episcopis sive expresse, sive tacite commisit, vel (ut alii volunt) postliminio ad eosdem redire permisit. Sed de hæresis reservatione suo loco plura. Hæc tamen adhuc notanda ista ab Alexandro VII. confixa propositio: *Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denunciarere, si probare non possis. n. 5.*

ceptores &c. Lateranensi in Concilio fuere
subjecti.

Quo gravius hæresis malum, eo cavenda magis
illa sunt, quæ illud inducere solent. Horum præ-
cipua sunt libera ac incauta cum hæreticis con-
versatio, imprudens de fidei rebus disputatio,
ac curiosa librorum hæreticorum lectio, jure
tam naturali, quam positivo interdicta.

Libera cum hæreticis conversatio erit, si
absque justæ necessitatis titulo continetur: in-
cauta, si ad familiarem usque amicitiam pertin-
gat. Hæretici quippe subtilissimis funiculis,
quos astutia plexit, improvidos captivant, &
quin hi advertant, suos ad errores pertrahunt,
aut saltem dubios, ac frigidos in rebus fidei red-
dunt. Hanc ob causam juxta Apóstoli monitum
hæreticos omnes, tamquam excommunicatos
vitari Ecclesia præcepit. Rigida hæc disciplina
Constantiensi in Concilio temperata fuit, iisque
in terris, ubi Catholici cum hæreticis permixti
vivunt, civilis conversatio fuit concessa. Lex
tamen naturalis, quæ periculum peccandi sub-
motum cupit, adhuc hodie viget; ac præprimis
parentes obligat, ne suos filios ad hæreticorum
Academias mittant: famulos & famulas obligat,
ne hæreticis serviant, si Catholicus dominus ha-
beri possit. Nec eos notabilis mercedis excel-
sus seducat: *Quid enim prodest homini, si mun-
dum univèrsam lucretur, animæ vero suæ detri-
mentum patiatur (Matth. 16.)?*

Imprudenter cum hæreticis disputat, quod debita scientia destitutus cum illis ultro congruitur non sine magno succumbendi periculo quod plerumque in laicis sæcularibus timetur unde hisce omnem de fide disputationem sacrosanctos canones prohibent, eosque, qui scienter contravenierint, excommunicatione feriunt (*cap. 2. de Hæret. in 6.*) (a); a qua tamen immunis ille manet, qui in absentia clerici protervum quendam hæreticum pro viribus redarguit, ut calumniam ab orthodoxa fide, & scandalum a presentibus propellat.

Culpabili *curiositate* libros hæreticos legere censetur, qui ex mera sciendi cupiditate, et saltem absque obtenta licentia legit. Sicut hæresim, ita & hæreticorum libros Ecclesia semper est detestata: unde ne quis libros, hæresim continentes, absque expressa licentia legere presumeret, sæpius renovata lege cavit, huicque, ut majus robur adderet, excommunicationis poenam (per regulam decimam Indicis, & Bullam cælestis adjutoris

(a) Juxta Sylvium, Sylvestrum aliosque excommunicatio ista non latae, sed ferendæ sententiæ est. Imo in terris, ubi catholici hæreticis convivunt disputationem solummodo publicam et solemnem, non vero privatam discursus gratuita susceptam sub excommunicationis poena esse prohibitam cum aliis Amort opinatur. Hisce & ego lubens subscribo, dummodo de disputatione defensiva, non offensiva libere a catholicis laico inchoata, ac continuata hi Auctores loquantur; hocque & nihil ultra eorum rationes evincunt.

adjunxit. In provinciis variis nec promulgata, nec
recepta ista lex fuit; unde curiosi ibidem lecto-
res nullius quidem canonice pœnæ, peccati tamen
gravis reatum incurrunt, nisi ignorantia, aut par-
vas materiæ (qualis paucarum linearum aut unius
columnæ lectio foret) eosdem excuset (a). Por-
ro

ro

(a) Non solum in Bulla cœnæ, & Tridentino in-
dice, sed recentioribus quibusdam Constitutioni-
bus, uti Constitutione 74. Sicti V, Constitut. 36.
Clementis VIII. eadem excommunicationis pœ-
na de novo confirmata fuit. An forsan hæ quo-
que constitutiones in Galliis, aliisque in provin-
ciis non sunt receptæ? Porro ut hæc incurratur
pœna, requiritur. 1. Ut liber sit ab auctore hæ-
retico conscriptus. 2. Ut liber de Religione ex
professio tractet. 3. Ut notabilis ejus pars cum
prohibitionis scientia legatur. Eadem censura illi,
qui scienter tales libros imprimunt, aut imprimi
curant, notabili tempore retinent, defendunt &c.
perstringuntur. Opportune hic observandum,
libros prohibitos in tres distingui classes posse.
In *prima* sunt libri ab hæreticis in materia fidei
conscripti. Hos qui scienter legit, ipso facto
excommunicationem Papæ reservatam incurrit.
In *secunda* sunt libri ab alio quovis auctore com-
pilati, obque hæresis suspicionem prohibiti. Ho-
rum lectio excommunicatio, specialiter Papæ
non reservata incurritur. In *tertia* classe illi
collocantur libri, qui alio titulo, puta ob scoma-
ta, lasciviam, aut doctrinæ laxitatem sunt inter-
dicti, horumque lectores contra legem ecclesia-
sticam, & ob perversionis periculum sæpe contra
legem naturalem peccant; nulli tamen censuræ
subjiciuntur, utut puniri ab Episcopis possint.
Ita P. Billuart Dissert. *de fide. art. 3. §. 4.* Ubi
E e 2 Bullæ

ro ex legislatorum mente non solum qui ipse legit, sed & qui alium ad prælegendum subdole inducit, hac lege comprehenditur. Libri quoque nomine non solum copiosi tractatus sed conciones, epistolæ polemicæ dissertationes &c. praxi ecclesiastica subintelliguntur; magna enim non raro ejusmodi fragmenta, quam multa volumina nocent.

CAPUT IV.

Apostasiæ notio, divisio, ac pœnæ.

Apostasia generice sumpta, prout eam sanctus Thomas definit (2. 2. quæst. 12. a. 1.) est retrocessio a Deo. Hacque ratione omnis peccator apostata dici potest, specialius accepta est retrocessio a bono, quod quis solemniter professus est. Bonum spirituale quod christianus homo solemniter profiteri potest triplex est: fides videlicet, ordo clericalis, & ordo monasticus: unde Triplex Apostasia a Moralistis distinguitur, nempe a fide, a Clericatu, & a religioso statu.

Apostasia a fide est retrocessio a tota fide seu Religione christiana, quam quis in baptismo &c. suscepit. Cum hæresi fere coincidit, quoad dissensus tamen objectum ab illa differat. Hæreticus enim unum vel alterum fidei articulum perfide deserit aut negat: apostata integram articulorum compagem abijcit, ac a tota Christiana fide recedit.

Bullæ cœnæ, & regulæ decimæ Indicis verba de legat, suamque inde sententiam firmat.

Apostasiæ notio, divisio, ac pœna. 437

Maximum est apostasiæ peccatum, ipsamque hæresim sua malitia vincit. Hinc sapiens ait : *Homo apostata vir inutilis, gradiens ore perverso* (Prov. 6.) Et sanctus Petrus : *Melius erat ei veritatem non cognoscere, quam post cognitam retroire* (2. Pet. 2.) Eædem proin canonice pœnæ, quæ hæreticos, etiam apostatas concernunt (a).

Apo-

(a) Ut ordinata, ac firma cujusdam hæretici fiat conversio, aliis ante conversionem aliis in conversione, aliis post conversionem ad ministris eundem juvare Catechista debet. *Ante conversionem* dñm nempe adhuc de veritate doctrinæ non minus suæ, quam catholicæ angitur blande admonendus est. 1. Ut ad Patrem luminum humiliter confugiens sæpius ingemiscat : *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam : Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte.* 2. Ut veræ Ecclesiæ notas Unitatem, Sanctitatem, Orthodoxiam, & Apostolicitatem attente perpendat, ac ubinam sint, inquiret. 3. Ut præter S. Scripturas non unice spiritum privatum, utpote omnium errorum parentem, sed Ecclesiam veritatis Magistram auscultet. 4. Ut affectum carnis, ac humanum respectum missos faciat, memor illius Christi effati : *Qui me erubuerit & sermones meos, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua* (Luc. 9.). *In conversione* 1. Pessima, quæ de Ecclesia Romana jam in pueritia hausit, præjudicia sunt auferenda. 2. Sedula de fidei articulis instructio facienda. 3. Fidei exigenda professio, quæ coram Sacerdote superpelliceo induto, & duobus saltem testibus est emittenda. 4. Ab hæresi absolutus ad poenitentiam & Eucharistiæ sacramenta admittatur.

Apostasia ab ordine clericali est retrocessio a statu clericali, quem sacri ordinis susceptione quis est professus, ac transitio ad statum laicalem rem absque legitima dispensatione Superiorum. Per sacri enim ordinis susceptionem homo specialius Deo obstringitur, sicut miles Regi: unde de sicut hic clancularia abscessione desertor, ita ille infamis Apostata evadit.

Pœnæ canonicæ ejusmodi apostatarum sunt
 1. Amissio privilegii canonis, & fori (cap. 2. de *Sent. Excommunicat.*) 2. Excommunicatio ferendæ sententiæ nondum contracto; & laicæ sententiæ contracto jam matrimonio (cap. 3. *eod.*) & *Clement. unic. de Consang.* 3. Incarceratio (cap. 5. *tit. eod.*) 4. Infamia ex factoretorio promanans, ex qua etiam irregularitas oritur.

Apostasia ab Ordine religioso est retrocessio ab ordine approbato post solemnem professionem absque legitimæ dispensationis, aut licentiæ reverentia facta cum intentione non amplius revertendi. Qui absque hac intentione a suis monasteriis abscedunt potius vagabundi, quam apostatae sunt dicendi.

Post conversionem monendus est, ut fugatur
 1. Superbiam, 2. hæreticorum consortia, 3. curiosam lectionem, ac investigationem; econtra vero ut *studeat*, 1. fidem magnificare, 2. constantia Deum rogare, 3. fidei actus sepe elicere, 4. addiscendis melius fidei mysteriis operam navare &c. Hæcque ipsa remedia etiam catholicis, circa fidem tentatis, optime servient.

Etiā pro his quædam in jure statutæ inven-
iuntur pœnæ. 1. Qui ordinem deserit, simul-
que sacrum habitum seponit ipso facto majore
excommunicatione innodatur (cap. 2. *ne Clerici,*
& *Monachi* in 6.). 2. Qui retento habitu
solum ab ordine abscedit excommunicationi vel
latæ, vel ferendæ sententiæ subjacet, prout
nempe cujusque religiosi instituti leges denotant.
3. Excommunicationem quoque latæ sententiæ
incurrunt vagabundi, qui nempe animo solum
vagandi quoad tempus monasterii septa deserunt
(cap. cit.). Scandalis propemodum infinitis,
quæ a circumerrantibus hisce monachis per
provincias propagantur, omnes istæ pœnæ, his-
que majores debentur. Sed de his plura Ca-
nonistæ.

SECTIO II.

DE

SPE ET VITIIS OPPOSITIS.

CAPUT I.

Spei notio, & obligatio.

Fuerunt, qui spem a cæteris virtutibus Theo-
logicis non distinxerunt. Ab his moderni
heretici non multum differunt, dum spem cum
fide confundunt, omnesque sola confidentiali in
Christum fide salvari contendunt. *Alit sanctus*

E e 4

Paulus